

Az ismeretlen radikális

Bokros Péter emlékére

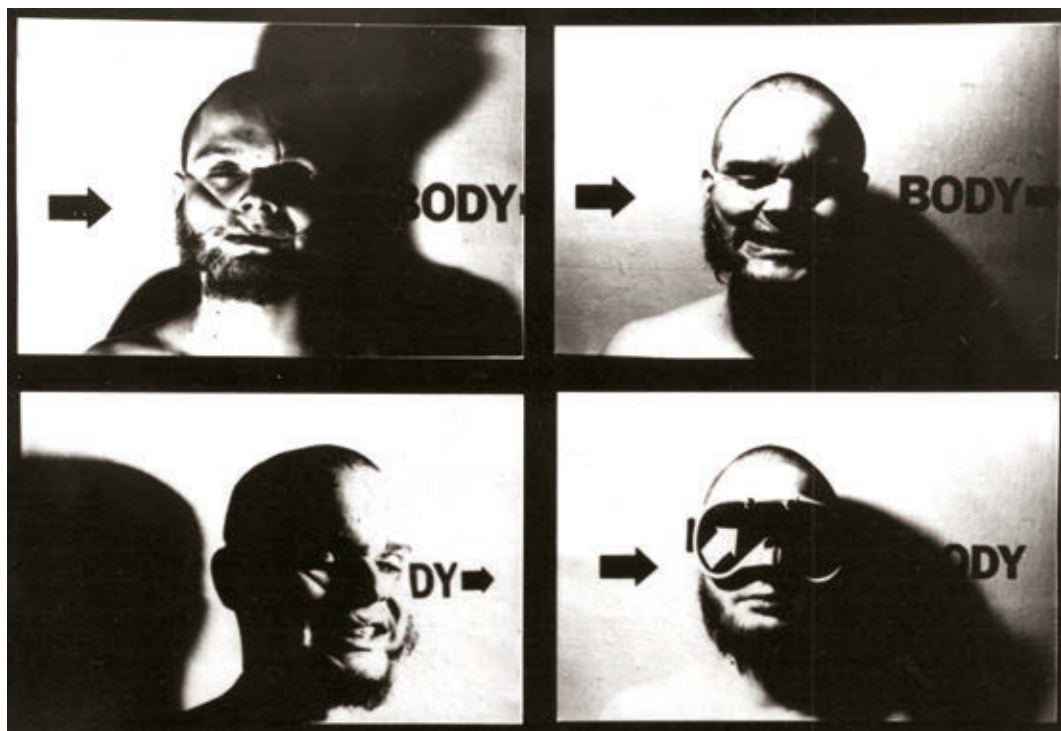
NAGY KRISTÓF

2017. december

16-án elhunyt Bokros Péter (1957–2017), az Inconnu-csoport alapító tagja. Bokros Péter neve nem feltétlenül ismerős a mai magyar képzőművészetet követőknek, sőt lehet, hogy az Inconnu sem. Pedig a csoport az 1980-as évek magyar művészeti életének az egyik legizgalmasabb és legkülönösebb jelensége volt. Az amatőr szolnoki srácok a kor hazai képzőművészeti szcénájánál esztétikailag és politikailag is jóval radikálisabb művészetet csináltak, és így Bokros pályája egyetlen évtized alatt érintett egy katonai büntetőszázadot, egy Susan Sontag által védnökölt kiállítást és több, a budapesti alternatív szcénában is kirívó performanszt. Az pedig, hogy róla most csak a politikai sajtóban és annak is csak a jobboldali felében jelentek meg emlékezések, jól mutatja, hogy a csoport tevékenysége, melyet a művészeti életben mindig is kevesen és kevésre értékelték, mára szinte feledésbe veszett. Ennek nem a csoport művészeti minősége az oka, hanem az, hogy az „inconnusok” sikeresen próbálták áthágni a művészet bevett szabályait, és azon kívüli, politikai célok szolgálatába állítani művészeti eszközkészletüket.¹

Az Inconnu-csoportot az 1970-es évek végén, Szolnokon alapította Bokros Péter, Csécsi Mihály és Molnár Tamás. Bár a csoport tevékenységét a radikális művészeti határsértések és politikai állásfoglalások jellemezték, Bokros pályájának indulása még a hagyományosabb művészeti műfajokhoz kötődött: az 1970-es évek második felében grafikai és tűzzománc-kiállításait kisebb szolnoki kiállítóterekben mutatták be. A csoport alapítói közül egyedül Bokrosnak volt képzőművészeti háttere: szülei, Bokros László festőművész és Bokros Júlia keramikus is a Szolnoki Művésztelepen

dolgoztak. A csoport korai, szolnoki tevékenységét a mediális sokszínűség jellemezte: egyszerre kísérleteztek Galántai György hatására a mail arttal, és közben olyan performanszokat hoztak létre, amelyekben brutálisan megkínózták és deformálták saját testüket. Bár az Inconnu-csoport távol volt a hazai művészeti mezőtől, ekkor még példaképeik művészeti példaképek voltak: Galántain túl Hajas Tibor, Szentjóbó Tamás, Halász Péter és Hermann Nitsch – olyan művészek, akikkel jellemzően nem kerülhettek személyes kapcsolatba, mert már nem éltek vagy külföldön voltak. Személyes háttere miatt éppen Bokros Péter volt az, aki az

BOKROS PÉTER / INCONNU-CSOPORT: Body, 1979

Forrás: Artpool Művészetkutató Központ

ismeretlen fotós

Testek metafizikája. Az **INCONNU-CSOPORT** performansa a Fiatal Művészek Klubjában, 1980. január 18.

Forrás: Artpool Művészetkutató Központ

Inconnu-csoportot kezdetben még leginkább ezekhez a művészeti referenciákhoz és a művészeti világhoz kötötte, még ha annak intézményeit sosem vették komolyan: Bokros Péter és Molnár Tamás 1981-ben például csak a provokáció kedvéért jelentkeztek a Képzőművészeti Főiskolára. Ennek ellenére sem ő, sem a csoport többi tagja nem hangsúlyozta egyéni szerepüket. Sőt, az Inconnu-csoport tevékenységét egy olyan kollektivitás jellemezte, melyben az egyéni hozzáadott értékek eltűnnek, láthatatlanná válnak az Inconnu (a szó franciául ismeretlen jelent) mögött.

INCONNU-CSOPORT:

Mona Lisa rendőrruhában.

Az 1985-ös, Budapesten rendezett Európai Kulturális Fórum alkalmából készített grafika

Forrás: Artpool Művészetkutató Központ

Bokros Péter mellett Molnár Tamás volt az Inconnu-csoport másik tagja, aki az alapítástól a rendszerváltásig végig a csoporthoz tartozott. Mindketten részt vettek annak korai, szolnoki tevékenységében, ami alapvetően metafizikai problémákat feszegetett olyan, a korban kevésbé tolerált eszközrendszerrel, mint a mail art és a mazochisztikus performanszok. Ezek és a szamizdatos tevékenység miatt velük szemben hatósági eljárások indultak, amelyeknek következtében tagjai elhagyták Szolnokot, és Budapestre költöztek. Amíg a csoport korai időszakában a lázadás és a radikalizmus főleg esztétikai nyelven fogalmazódott meg, innentől kezdve az Inconnu radikalizmusa elsősorban politikai jellegűvé vált, mivel az 1980-as évek magyar művészeti szcénájában az esztétikai állásfoglalás egyre kevésbé számított politikai kérdésnek. Míg az ebben az évtizedben a konszolidáció és a hivatalossá válás felé mozgó hazai alternatív művészeti szcéna képviselői egy-két kivételtől eltekintve nem ismerték el a csoportot, a korszak ellenzéki politikai mozgalmái sokkal nyitottabban viszonyultak hozzá. Így az 1980-as évek derekára Bokros Péter és az Inconnu-csoport a hazai ellenzék szervez részévé lett – egyrészt kiállításaiikkal, melyek közül az 1984–1985-ben Artéria Galéria néven futó lakáskiállításai, illetve az 1987-es nemzetközi Harcoló város voltak

a legismertebbek. Az utóbbinak nemcsak a hazai szamizdat sajtóban, hanem a New York Review of Booksban is megjelent a felhívása, és ma már szinte hihetetlen módon Timothy Garton Ash, Danilo Kiš, Konrád György és Susan Sontag voltak a védnökei. Másrészt az „inconnusök” az ellenzék szolgálatába állították művészeti tudásukat is. Aktívan és kitartóan nyomtatták és terjesztették a saját grafikáikat (elsősorban matricaként), melyek ekkor szinte kizárólag politikai kérdésekkel foglalkoztak, többek közt 1956 ekkoriban feléledő emlékezetével, a bős–nagyvarosi vízlépcső és az 1984-es olimpiai bojkott elleni tiltakozásokkal. Emellett az ellenzék számos szamizdat kiadványát is nyomtatták és illusztrálták, sokszor névtelenül.

A művészeti autonómia és az egyéni önmegvalósítás politikai célok alá rendelése jellemezte az Inconnu-csoport egyik utolsó, és talán leghíresebb akcióját, amelynek során 1989-ben fejfák százeit faragták ki és helyezték el a 301-es parcellán. Ezzel az akciójukkal – ami szembe ment az 1956 újhivatalos emlékezetét

Meghívó: **BOKROS PÉTER** tűzzománc-kiállítása, 1978, a MÁV Kórház KISZ-klubja

Forrás: Artpool Művészettudató Központ

konstruáló Történelmi Igazságtételi Bizottság akaratával – egyszerre fordultak erősebben a népi formanyelv felé, és hangsúlyozták alkotói tevékenységük kézműves voltát is. Az Inconnu tagjai Krassó Györgyöt követve ezzel az

fotó: Pácsser Attila

BOKROS PÉTER és **GALÁNTAI GYÖRGY** a *Magyarország a tiéd lehet!* című kiállítás megnyitóján, 1984. január 27.

Forrás: Artpool Művészettudató Központ

Ez nehéz is lett volna, mivel Bokros 1989 után sem adta fel azt a fennálló renddel szemben kíméletlenül kritikus pozícióját, amely 1989 előtt jellemezte az Inconnut. Azonban a rendszerváltás utáni Magyarországon gyakorlatilag egyetlen politikai nyelve volt ennek a radikális kritikának: a szélsőjobboldalé. Bokros Péter – aki élete

BOKROS PÉTER: Új EU-s viselet, 2016. március 13.

Forrás: Bokros Péter Facebook-oldala

akciójukkal is alapjaiban kérdőjelezték meg azt, hogy a rendszerváltás demokratikusan történt, komoly konfrontációt – és végső soron eltávolodást – vállalva korábbi ellenzéki harcostársaikkal. Az Inconnu ekkorra tudatosan rendelte alá esztétikai eszközeit a politikai céloknak, folyamatosan távolodva a kurrens művészeti irányzatoktól és megvalósítva egyik céljukat, a szakítást a nemzeti burzsoázia melegágyával, a művésztszadalommal.² Így 1989 után a csoport nem tudott, de nem is akart visszatérni (vagyis beilleszkedni) a kulturális termelés megszokott világába, a kiállítások és katalógusok, vernisszázsok és finisszázsok, rezidenciaprogramok és konferenciák univerzumába. Így a rendszerváltás után Bokros Péter már nem dolgozott a szó szűk értelmében vett művészként.

végén közmunkásként dolgozott – ennek a politikai szubkultúrának lett a tagja. 2002-ben az egykori tagok közül Molnár Tamással újraalapították az Inconnu-csoportot. A következő években az MSZP–SZDSZ-kormány különböző lépéseivel szemben készítettek a kortárs művészet esztétikájával már közönöviszonyban sem lévő politikai plakátokat, és érthető indulattal – még ha szerintem rossz irányból is – támadták a fennálló társadalmi rendet.

Halálát a magyar művészeti közeg nem jegyzi, pedig olyat tett, amiről a ma társadalmilag elkötelezett művészete sokat szokott tartani: társadalmi célok szolgálatába állította művészeti eszközeit úgy, hogy a társadalmilag elkötelezett művészettel szemben ezt az elköteleződést már nem is reprezentálta a művészeti világ felé.

Jegyzet

- 1 Az Inconnu-csoport munkássága a legteljesebben az Artpool Művészettudató Központban kutatható. Emellett a Blinken OSA Archivum Philipp Tibor gyűjteménye fontos, kutatható információforrás. A szerző a Közép-európai Egyetemen 2016-ban leadott, *Aesthetics and politics of resentment: the Inconnu Group's shift towards national populism* című szakdolgozatában dolgozta fel az Inconnu-csoport pályáivét.
- 2 Inconnu No. 1, Egyes Számú Földalatti Vonal. Akcionista Folyóirat, Punknown Editor Punknown Kiadó, 1981, 5.